

UWAGI METODYCZNE

WPROWADZENIE

Dane zawarte w niniejszej publikacji opracowano na podstawie wyników Powszechnego Spisu Rolnego 2002 r.

Powszechny Spis Rolny oraz Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań zostały przeprowadzone na terenie całego kraju w dniach od 21 maja do 8 czerwca 2002 r. (według stanu w dniu 20 maja 2002 r. godz. 24.⁰⁰) zgodnie z niżej wymienionymi ustawami podjętymi przez Sejm Rzeczypospolitej Polskiej:

- z dnia 2 grudnia 1999 r. o narodowym spisie powszechnym ludności i mieszkań w 2001 r. (Dz. U. z 2000 r., Nr 1, poz. 1) z późniejszą zmianą (Dz. U. z 2000 r., Nr 93, poz. 1026),
- z dnia 9 września 2000 r. o powszechnym spisie rolnym w 2002 r. (Dz. U. z 2000 r., Nr 99, poz. 1072),
- z dnia 29 czerwca 1995 r. o statystyce publicznej (Dz. U. z 1995 r., Nr 88, poz. 439) z późniejszymi zmianami.

W powyższych aktach prawnych określono termin i zakres tematyczny spisów, zasady organizacji i realizacji prac spisowych, zobowiązanie ludności do udzielania informacji oraz sposób ich zebrania.

Celem Powszechnego Spisu Rolnego 2002 r. było między innymi:

- zapewnienie podstawowej bazy informacyjnej o gospodarstwach rolnych i związanych z nimi gospodarstwach domowych, koniecznej dla realizacji krajowej, regionalnej i lokalnej polityki rolnej i społecznej na wsi,
- dostarczenie informacji niezbędnych dla finalizowania procesów stowarzyszeniowych z Unią Europejską (UE), jak i zapewnienia podstaw informacyjnych w pierwszych latach członkostwa zgodnie z wymogami UE oraz wykonanie zobowiązań Polski w zakresie dostarczenia informacji dla potrzeb organizacji międzynarodowych (FAO, OECD, EUROSTAT i inne),
- budowy i aktualizacji statystycznych operatów losowania prób do różnotematycznych badań reprezentacyjnych.

Zakres tematyczny Powszechnego Spisu Rolnego 2002 r. był bardzo obszerny.

Wyniki spisu przedstawiane są w kolejno opracowywanych publikacjach krajowych pod następującymi tytułami:

- „Użytkowanie gruntów, powierzchnia zasiewów i pogłowie zwierząt gospodarskich”,
- „Zwierzęta gospodarskie”,
- „Użytkowanie gruntów i ich jakość”,
- „Uprawy rolne”,
- „Uprawy ogrodnicze”,
- „Budynki i infrastruktura techniczna w gospodarstwach rolnych”,
- „Ciągniki, maszyny i inne środki transportu w gospodarstwach rolnych”,
- „Pozarolnicza działalność gospodarstw rolnych”,
- „Systematyka i charakterystyka gospodarstw rolnych”,
- „Wybrane elementy sytuacji ekonomicznej gospodarstw rolnych”,
- „Przemiany agrarne”,
- „Metodologia Powszechnego Spisu Rolnego 2002 r.”,
- „Rolnictwo na terenach górskich i terenach o słabych warunkach glebowych”,
- „Cele produkcji w gospodarstwach rolnych”,

- „Charakterystyka gospodarstw prowadzących rachunkowość rolną”,
- „Pracujący i nakłady pracy w gospodarstwach rolnych”

oraz w 5 publikacjach szczebla wojewódzkiego:

- „Użytkowanie gruntów, powierzchnia zasiewów i pogłowie zwierząt gospodarskich”,
- „Budynki i wyposażenie techniczne gospodarstw rolnych”,
- „Wybrane elementy sytuacji ekonomicznej gospodarstw rolnych”,
- „Systematyka i charakterystyka gospodarstw rolnych”,
- „Cele produkcji w gospodarstwach rolnych”.

W trakcie opracowywania są również publikacje dla szczebla gminnego w formie zestawu tablic zawierających informacje o gospodarstwach rolnych na terenie gminy, o możliwościach produkcyjnych gospodarstw rolnych, o skali upraw rolnych i ogrodniczych, o pogłowie zwierząt gospodarskich, o źródłach utrzymania gospodarstw domowych, o działalności pozarolniczej itp. oraz o lokacie gminy w województwie dla podstawowych parametrów w rolnictwie.

Ponadto w Bazie Danych Regionalnych (BDR), prowadzonej przez Urząd Statystyczny w Jeleniej Górze, będą zamieszczone informacje ze spisu dla poszczególnych szczebli podziału terytorialnego kraju, tj. województwa, podregionu, powiatu, gminy.

ZAKRES I TEMATYKA POWSZECHNEGO SPISU ROLNEGO

Powszechnym Spisem Rolnym objęto:

- gospodarstwa indywidualne o powierzchni użytków rolnych powyżej 1 ha,
- gospodarstwa indywidualne o powierzchni użytków rolnych od 0,1 ha do 1 ha włącznie,
- osoby fizyczne będące właścicielami zwierząt gospodarskich, nie posiadające użytków rolnych lub posiadające użytki rolne o powierzchni mniejszej niż 0,1 ha,
- pozostałe gospodarstwa rolne będące w użytkowaniu osób prawnych i jednostek organizacyjnych nie mających osobowości prawnej.

Wykaz gospodarstw indywidualnych powstał w oparciu o statystyczny rejestr podatkowy (system SPGC), który aktualizowany był przez rachmistrzów w czasie obchodu przedspisowego oraz uzupełniany o wykaz właścicieli zwierząt gospodarskich nie posiadających użytków rolnych lub posiadających użytki rolne o powierzchni mniejszej niż 0,1 ha. Kartotekę gospodarstw rolnych będących w użytkowaniu osób prawnych i jednostek organizacyjnych nie mających osobowości prawnej utworzono na podstawie Bazy Jednostek Statystycznych.

Dla gospodarstw rolnych, których użytkownicy odmówili udziału w Powszechnym Spisie Rolnym 2002 r. oraz w przypadkach, gdy kontakt z użytkownikami gospodarstw był niemożliwy, dokonano imputacji danych o gospodarstwie.

Tematyka Powszechnego Spisu Rolnego 2002 r. została ujęta na formularzach spisowych w następujących działach:

- Powierzchnia gospodarstwa,
- Struktura własnościowa użytków rolnych gospodarstwa,
- Struktura dochodów,
- Działalność gospodarcza,
- Pracujący w indywidualnym gospodarstwie rolnym,
- Powierzchnia zasiewów,
- Powierzchnia inna,

- Pogłowie zwierząt gospodarskich,
- Rozdysponowanie produkcji rolniczej,
- Infrastruktura gospodarstwa,
- Budynki i budowle,
- Magazynowanie w gospodarstwie,
- Nawozy i pestycydy w gospodarstwie,
- Maszyny i urządzenia rolnicze,
- Wybrane wydatki w gospodarstwie.

W ramach spisu w gospodarstwach indywidualnych o powierzchni użytków rolnych powyżej 1 ha zebrano następujące informacje:

- 1) o osobach będących użytkownikami gospodarstw rolnych:
 - a) nazwisko i imiona użytkownika gospodarstwa rolnego,
 - b) poziom wykształcenia rolniczego użytkownika,
 - c) wkład pracy w gospodarstwo rolne w okresie 12 miesięcy poprzedzających badanie – liczba godzin przepracowanych w gospodarstwie,
- 2) o liczbie pracowników najemnych stałych i pracowników dorywczych zatrudnionych w gospodarstwie rolnym,
- 3) o użytkowaniu gruntów, a w szczególności:
 - a) o powierzchni gruntów ogółem, w tym użytków rolnych (gruntów ornych, sadów, łąk i pastwisk trwałych), lasów i gruntów leśnych oraz pozostałych gruntów i nieużytków,
 - b) o powierzchni zasiewów głównych upraw,
- 4) o pogłowie zwierząt gospodarskich według gatunków i grup produkcyjno-użytkowych oraz liczbie pni pszczelich,
- 5) o rozdysponowaniu produkcji rolniczej,
- 6) o budynkach, infrastrukturze i wyposażeniu technicznym gospodarstw, w tym:
 - a) rodzaje budynków, budowli i ich powierzchnia,
 - b) liczba ciągników rolniczych i innych środków transportowych oraz maszyn rolniczych,
 - c) źródła zaopatrzenia w wodę i sposoby usuwania śmieci,
 - d) wyposażenie w sieć elektryczną i telefon,
 - e) rodzaje urządzeń melioracyjnych,
- 7) o stosowaniu nawozów i pestycydów w gospodarstwie w okresie 12 miesięcy poprzedzających badanie,
- 8) o zadłużeniu gospodarstw rolnych,
- 9) o działalności gospodarczej (rolniczej i pozarolniczej) prowadzonej przez użytkownika gospodarstwa rolnego lub osobę dorosłą pozostającą z użytkownikiem we wspólnym gospodarstwie domowym,
- 10) o ważniejszych wydatkach poniesionych w okresie 12 miesięcy poprzedzających badanie, w tym na:
 - a) zakup gruntów,
 - b) budowę lub modernizację budynków,
 - c) powiększenie stada podstawowego,
 - d) zakup ciągników rolniczych i innych środków transportowych oraz maszyn rolniczych.

Informacje o wieku, płci, poziomie wykształcenia ogólnego, głównych i dodatkowych źródłach utrzymania użytkownika i członków jego gospodarstwa domowego, a także osób pracujących wyłącznie lub głównie w gospodarstwach rolnych pozyskano z Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań, który, jak wspomniano na wstępie, odbył się jednocześnie z Powszechnym Spisem Rolnym 2002 r.

Dla osób fizycznych użytkujących gospodarstwa indywidualne o powierzchni użytków rolnych od 0,1 ha do 1 ha włącznie oraz właścicieli zwierząt gospodarskich zebrano wyżej wymienione informacje, z wyłączeniem tych, o których mowa w pkt. 7, 8 i 10, a w ramach punktów 3b, 6b zebrano dane w ograniczonym zakresie tematycznym.

W ramach spisu u osób prawnych i w jednostkach organizacyjnych nie mających osobowości prawnej zebrano informacje, o których mowa w punktach 2 – 10.

Zgodnie z ustawą z dnia 2 grudnia 1999 r. o narodowym spisie powszechnym ludności i mieszkań w 2002 r. (Dz. U. z 2000 r., Nr 1, poz. 1 i Nr 93, poz. 1026) i rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 22 maja 2002 r. w sprawie wylosowanych obwodów objętych spisem kontrolnym (Dz. U. Nr 66, poz. 597) po zakończeniu Powszechnego Spisu Rolnego i Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań przeprowadzono w dniach od 17 do 25 czerwca 2002 r. spis kontrolny w wylosowanych 903 obwodach spisowych (w woj. małopolskim w 73), co stanowiło 0,5 % ogółu obwodów spisowych.

WAŻNIEJSZE DEFINICJE, POJĘCIA SPISOWE I ZASADY SPISYWANIA

Za **gospodarstwo rolne** uważa się grunty rolne wraz z gruntami leśnymi, budynkami lub ich częściami, urządzeniami i inwentarzem, jeżeli stanowią lub mogą stanowić zorganizowaną całość gospodarczą oraz prawami i obowiązkami związanymi z prowadzeniem gospodarstwa rolnego.

Za **gospodarstwo indywidualne** uważa się gospodarstwo rolne o powierzchni użytków rolnych od 0,1 ha, będące własnością lub znajdujące się w użytkowaniu osoby fizycznej lub grupy osób.

Za **właściciela zwierząt gospodarskich** uważa się osobę nie posiadającą użytków rolnych lub posiadającą użytki o powierzchni mniejszej niż 0,10 ha, która ma co najmniej: 1 sztukę bydła lub (i) 5 sztuk trzody chlewnej albo 1 lochę lub (i) 3 sztuki owiec bądź kóz lub (i) 1 konia lub (i) 30 sztuk drobiu lub (i) 5 sztuk samic zwierząt futerkowych (w tym królików) lub (i) 1 pień pszczeli.

Za **użytkownika gospodarstwa indywidualnego** uważa się osobę fizyczną lub grupę osób, które faktycznie użytkują grunty, niezależnie od tego, czy są właścicielami, dzierżawcami, czy użytkują je z innego tytułu i niezależnie od tego, czy grunty te są zlokalizowane w jednej, czy w kilku gminach.

Za **gospodarstwo domowe użytkownika gospodarstwa rolnego** (właściciela zwierząt gospodarskich) uważa się zespół osób mieszkających i utrzymujących się wspólnie, jeżeli wśród nich jest osoba prowadząca gospodarstwo indywidualne (właściciel zwierząt gospodarskich).

Do **ogólnej powierzchni gospodarstwa** zaliczono wszystkie bez wyjątku grunty wchodzące w skład gospodarstwa, a więc wszystkie grunty użytkowane rolniczo (grunty orne, sady, łąki i pastwiska), wszystkie związane z nimi grunty użytkowane nierolniczo, jak lasy, podwórza, grunty pod zabudowaniami lub przeznaczone pod zabudowę, ogrody ozdobne, grunty pod wodami, drogi, torfowiska, kamieniołomy, żwirownie itp. oraz nieużytki, niezależnie od tytułu władania (własne, dzierżawione na zasadzie umowy i bezumownie, użytkowane z innego tytułu).

Gospodarstwa indywidualne spisywano w miejscu przebywania użytkownika i tam ujmowano całkowitą, ogólną powierzchnię, niezależnie od miejsca położenia gruntów.

Do **użytków rolnych** zalicza się grunty orne, sady, łąki i pastwiska.

Wskaźnik jakości użytków rolnych opracowano jako iloraz liczby hektarów przeliczeniowych i ogólnej powierzchni użytków rolnych w gospodarstwie rolnym.

Spisowi podlegały **zwierzęta gospodarskie** (bydło, trzoda chlewna, owce, kozy, drób, konie, króliki – samice, zwierzęta futerkowe – samice oraz pnie pszczele) znajdujące się w gospodarstwie oraz zwierzęta wysłane na redyki, wypasy i do bacówek, a w przypadku pni pszczelich – pnie znajdujące się na pożytkach poza gospodarstwem, stanowiące własność użytkownika gospodarstwa lub członków jego gospodarstwa domowego, jak również zwierzęta przetrzymywane czasowo lub stale w gospodarstwie, tj. przyjęte na wychów, opas itp.

Segregacji gospodarstw rolnych na: posiadające zwierzęta gospodarskie ogółem i według liczby gatunków oraz nie posiadające zwierząt dokonano na podstawie informacji o utrzymywaniu pogłównia **przynajmniej 1 z 4 podstawowych gatunków zwierząt gospodarskich, tj. bydła, trzody chlewnej, owiec i koni.**

W celu przeliczenia pogłównia zwierząt w sztukach fizycznych na sztuki przeliczeniowe duże (dotyczy 4 podstawowych gatunków zwierząt gospodarskich – bydła, trzody chlewnej, owiec i koni) – wykorzystano następujące współczynniki:

- bydło – 0,8
- trzoda chlewna – 0,15
- owce – 0,08
- konie – 1,0

Towarowa produkcja rolnicza gospodarstw rolnych została ustalona w oparciu o zebrane informacje o łącznej wartości produkcji rolniczej sprzedanej uzyskanej z bieżącej produkcji lub z zapasów (z uwzględnieniem sprzedaży targowiskowej i sąsiedzkiej) w okresie od 21 maja 2001 r. do 20 maja 2002 r., tj. wartości surowych nie przetworzonych produktów roślinnych i zwierzęcych pochodzących z własnej produkcji oraz zwierząt gospodarskich, a jeżeli zostały przetworzone i sprzedane to wartość surowca (bez podatku VAT).

Za **prace w gospodarstwie rolnym** uważa się prace bezpośrednio związane z produkcją rolną (roślinną i zwierzęcą) oraz prace ogólne związane z prowadzeniem gospodarstwa rolnego np. zakup środków produkcji, prowadzenie rachunkowości rolnej itp.

Do zbiorowości **pracujących na własny rachunek w rolnictwie** zaliczono osoby pracujące wyłącznie lub głównie:

- w gospodarstwach indywidualnych z wyłączeniem gospodarstw produkujących wyłącznie na potrzeby własne,
- jako właściciele zwierząt gospodarskich, z wyłączeniem produkujących wyłącznie lub głównie na potrzeby własne.

Liczbę pełnozatrudnionych dla gospodarstw indywidualnych ustalono na podstawie liczby godzin przepracowanych w ciągu roku w gospodarstwie rolnym przyjmując normatywną liczbę 2120 godzin w ciągu roku (265 dni roboczych po 8 godzin pracy dziennie) jako nominalny czas pracy osoby pełnozatrudnionej, natomiast **dla gospodarstw pozostałych** (tj. osób prawnych i jednostek organizacyjnych nie mających osobowości prawnej, które na rzecz spisu składały odpowiednie sprawozdania) przyjęto przeciętną liczbę pracowników zatrudnionych w gospodarstwie w okresie od 1.05.2001 r. do 30.04.2002 r. w przeliczeniu na pełnozatrudnionych.

Za **działalność gospodarczą** (rolniczą i pozarolniczą) uważa się pracę na rachunek własny bezpośrednio związaną z prowadzeniem produkcji rolniczej (roślinnej i zwierzęcej) i prowadzeniem gospodarstwa rolnego oraz pracę poza gospodarstwem rolnym np. we własnym zakładzie przemysłowym, budowlanym, handlowym, usługowym (zatrudniającym lub nie zatrudniającym pracowników najemnych), także wolne zawody.

Na potrzeby spisu wyróżniono następujące rodzaje działalności gospodarczej prowadzonej na własny rachunek przez użytkowników gospodarstw rolnych lub osoby dorosłe pozostające we wspólnym gospodarstwie domowym z użytkownikiem gospodarstwa rolnego:

1. Działalność rolnicza

- związana z uprawą roślin oraz chowem i hodowlą zwierząt.
- działalność usługowa z wykorzystaniem własnego sprzętu,

2. Działalność pozarolnicza

- leśnictwo,
- rybactwo śródlądowe,
- rybołówstwo morskie,
- działalność produkcyjna, w tym: przetwórstwo produktów rolnych, przetwarzanie drewna i rękodzieło,
- handel,
- agroturystyka, wynajem pokoi i inne,
- budownictwo,
- transport i magazynowanie,
- obsługa nieruchomości i wynajem maszyn,
- wytwarzanie i zaopatrywanie w energię,
- inna działalność np. w zakresie ochrony zdrowia ludzkiego, działalność weterynaryjna, fryzjerstwo, usługi pogrzebowe.

DOCHODY GOSPODARSTW DOMOWYCH Z UŻYTKOWNIKIEM GOSPODARSTWA ROLNEGO ORAZ TOWAROWA PRODUKCJA ROLNICZA

W trakcie spisu rolnego od użytkowników indywidualnych gospodarstw rolnych zebrano informacje na temat **struktury dochodów gospodarstw domowych** z wyodrębnieniem udziału dochodów z działalności rolniczej i źródeł pozarolniczych, tj. z tytułu prowadzenia pozarolniczej działalności gospodarczej, pracy najemnej, emerytur i rent oraz innych źródeł niezarobkowych.

Główne źródło dochodów jest to źródło dochodów przekraczające 50% dochodów całkowitych gospodarstwa.

Za **dochód całkowity gospodarstwa domowego** uważa się łączne dochody wszystkich osób zamieszkałych wspólnie i utrzymujących się razem.

W spisie wyróżniono następujące źródła dochodów osób:

1. Dochody z pracy najemnej – uzyskane we wszystkich miejscach pracy danego członka gospodarstwa domowego niezależnie od długości trwania okresu pracy i rodzaju umowy o pracę – obejmuje między innymi wynagrodzenia, wypłaty nie zaliczone do wynagrodzeń, zasiłki chorobowe, wyrównawcze, opiekuńcze, dochody w formie niepieniężnej;

2. Dochody z pracy na rachunek własny – dla osób utrzymujących się z prowadzenia własnej działalności gospodarczej (łącznie z pracującymi nieodpłatnie członkami rodzin) poza rolnictwem, w swoim gospodarstwie rolnym oraz rolnictwie poza swoim gospodarstwem rolnym (np. prowadzenie działalności usługowej związanej z rolnictwem);

3. Emerytury i renty:

- **emerytura pracownicza, kombatancka i pochodne** – dla osób utrzymujących się ze wszystkich rodzajów emerytur przyznawanych z tytułu pracy lub ubezpieczenia, w kraju lub za granicą
- **emerytura rolna** – dla osób utrzymujących się z dochodów za przekazane gospodarstwo rolne, przyznawana z tytułu pracy lub ubezpieczenia
- **renta z tytułu niezdolności do pracy (renta inwalidzka)** – również dla osób utrzymujących się ze świadczenia rehabilitacyjnego, renty szkoleniowej, renty powypadkowej. Są to świadczenia stałe lub okresowe uzyskane z tytułu orzeczenia komisji lekarskich o całkowitej lub częściowej utracie zdolności do wykonywania pracy
- **renta socjalna** – dla osób utrzymujących się ze świadczenia przyznawanego na skutek całkowitej niezdolności do pracy z powodu inwalidztwa powstałego przed ukończeniem 18 roku życia lub przed ukończeniem 25 roku życia, w trakcie nauki w szkole ponadpodstawowej lub wyższej, a także w czasie studiów doktoranckich lub aspirantury naukowej
- **renta rodzinna** – dla osób utrzymujących się z dochodów ze świadczenia przysługującego upoważnionym członkom rodziny po śmierci współmałżonka, rodzica lub innej osoby oraz zagranicznych rent rodzinnych;

4. Inne źródła niezarobkowe z tytułu: pobierania zasiłku z pomocy społecznej, zasiłku wychowawczego, alimentów, stypendium, pomocy zagranicznej, wygrane w loteriach i grach liczbowych oraz dochody z lokat kapitałowych.

WYDATKI PONIESIONE PRZEZ GOSPODARSTWA ROLNE NA CELE INWESTYCYJNE I PRODUKCYJNE

W czasie spisu uzyskano informacje na temat niektórych wydatków inwestycyjnych i produkcyjnych poniesionych przez gospodarstwa rolne w okresie od 21 maja 2001 r. do 20 maja 2002 r.

Wydatki na cele inwestycyjne dotyczyły głównie:

- zakupu ziemi, niezależnie od jej przeznaczenia, tj. gruntów ornych, trwałych użytków zielonych, działek budowlanych, rekreacyjnych itp. (z podaniem powierzchni zakupionej ziemi)
- zakupu innych środków trwałych, tj. ciągników, innych środków transportu (łącznie z samochodami osobowymi), maszyn i urządzeń zarówno do produkcji rolniczej jak i pozarolniczej działalności produkcyjnej i usługowej
- wydatków związanych z budową, remontem lub modernizacją budynków mieszkalnych i gospodarskich związanych z produkcją rolniczą oraz rozwojem infrastruktury technicznej gospodarstw
- wydatków na zwiększenie stada podstawowego, nowe nasadzenia oraz zmianę kierunków produkcji rolniczej i zalesienia.

Spośród nakładów inwestycyjnych ogółem wyodrębniono nakłady związane z działalnością rolniczą oraz pozarolniczą działalnością gospodarczą.

Wydatki poniesione na bieżącą produkcję rolniczą dotyczyły zakupu nawozów, wapna, pasz i środków ochrony roślin, zakupu paliwa, usług rolniczych oraz dzierżawy ziemi.

ZADŁUŻENIE GOSPODARSTW ROLNYCH

Stan zadłużenia gospodarstwa to jest łączną wielkość zobowiązań z tytułu kredytów, pożyczek, nakazów płatniczych łącznie z odsetkami i rachunkami zaległymi przez okres dłuższy niż 30 dni ujmowano według stanu na dzień 20 maja 2002 r.

Kredyty inwestycyjne – zaciągnięte na realizację przedsięwzięć inwestycyjnych w działalności gospodarczej, np. na zakup, modernizację, budowę i rozbudowę gospodarstw rolnych, zakup nieruchomości rolnych, zakup maszyn i urządzeń oraz stada podstawowego inwentarza żywego.

Kredyty bieżące – przeznaczone na zakup rzeczowych środków obrotowych np. nawozów mineralnych, środków ochrony roślin, pasz przemysłowych.

Splaty kredytów bankowych i pożyczek od osób prywatnych (wraz z odsetkami) dotyczą wydatków poniesionych w okresie od 21 maja 2001 r. do 20 maja 2002 r.

WAŻNIEJSZE GRUPOWANIA I ZAKRES PUBLIKOWANYCH DANYCH

Dane spisowe zostały ujęte w dwóch podstawowych formach własności, tj. w sektorze publicznym i prywatnym.

W **sektorze prywatnym** podstawowymi formami własności są: własność prywatna krajowa (gospodarstwa indywidualne, gospodarstwa spółdzielcze i spółki prywatne), własność zagraniczna i własność mieszana.

Do **sektora publicznego** zaliczono gospodarstwa własności państwowej (Skarbu Państwa i państwowych osób prawnych), gospodarstwa będące własnością samorządową (gmin) oraz gospodarstwa stanowiące własność mieszaną (spółki z przewagą mienia państwowego).

Gospodarstwa indywidualne obejmują:

- gospodarstwa o powierzchni użytków rolnych powyżej 1 ha, prowadzone przez rolników na gruntach własnych i niewłasnych,
- gospodarstwa o powierzchni użytków rolnych od 0,1 ha do 1 ha włącznie użytkowane rolniczo przez osoby prywatne,
- osoby fizyczne będące właścicielami zwierząt gospodarskich, nie posiadające użytków rolnych lub posiadające użytki rolne o powierzchni mniejszej niż 0,1 ha.

Gospodarstwa pozostałe, to jest ujęte łącznie wszystkie jednostki sektora publicznego i prywatnego (poza gospodarstwami indywidualnymi).

Podstawowym grupowaniem zastosowanym w całej publikacji jest **grupowanie według powierzchni użytków rolnych**, którego dokonano w oparciu o przedziały domknięte lewostronnie, np. do przedziału 2–3 ha zaliczono gospodarstwa o powierzchni użytków rolnych 2,00 ha do 2,99 ha. Wyjątek stanowi przedział 1–2 ha, do którego zalicza się gospodarstwa o powierzchni 1,01 ha do 1,99 ha. Prezentacja danych wg celu produkcji jak i ilości posiadanych zwierząt znajduje się również w lewostronnie domkniętych przedziałach.

Ponadto zastosowano dodatkową agregację danych dla gospodarstw rolnych według następujących cech:

1. **Wiek i płeć** użytkownika gospodarstwa indywidualnego.

Wiek osób – określony liczbą lat ukończonych – ustalono poprzez porównanie pełnej daty urodzenia z dniem przeprowadzenia spisu (tzw. dniem krytycznym, tj. 20 maja 2002 roku).

2. **Poziom wykształcenia** użytkownika gospodarstwa indywidualnego.

Poziom wykształcenia jest to najwyższy ukończony cykl kształcenia w szkole lub szkolenia w innym trybie i formie uznany zgodnie z obowiązującym systemem szkolnictwa. Podstawą zaliczenia wykształcenia do określonego poziomu było uzyskanie świadectwo (dyplom) ukończenia odpowiedniej szkoły niezależnie czy było ono uzyskane w szkole dziennej, wieczorowej czy zaocznej, w kraju czy za granicą. Ze względu na nowy system szkolnictwa wprowadzony reformą oświaty w dniu 1 stycznia 1999 roku, poziom wykształcenia został ustalony dla osób w wieku 13 lat i więcej.

Wyodrębnione zostały następujące poziomy wykształcenia:

- **wyższe** – dla osób z tytułem naukowym, osób które uzyskały dyplom ukończenia szkoły wyższej niezależnie czy mają dyplom magisterski czy dyplom ukończenia studiów pierwszego stopnia (np. mają tytuł zawodowy licencjata, inżyniera, dyplomowanego ekonomisty)
- **policealne** – dla osób, które uzyskały świadectwo ukończenia szkoły policealnej (pomaturalnej)
- **średnie** – dla absolwentów szkół średnich ogólnokształcących i zawodowych (którzy posiadali jak i nie posiadali świadectwo dojrzałości – maturę)
- **zasadnicze zawodowe** – dla absolwentów zasadniczych szkół zawodowych, szkół przysposobienia zawodowego i osób posiadających świadectwo ukończenia korespondencyjnego kursu rolniczego o poziomie szkoły zasadniczej
- **podstawowe ukończone** – dla osób, które posiadały świadectwo ukończenia szkoły podstawowej niezależnie od tego ile klas ona liczyła (osiem, siedem, sześć czy dawniej cztery) lub kursów dla pracujących w zakresie szkoły podstawowej
- **podstawowe nieukończone i bez wykształcenia szkolnego** – obejmuje osoby, które nie ukończyły lat nauki wymaganej w danym okresie dla ukończenia szkoły podstawowej lub nigdy się nie uczyły.

3. **Liczba osób** w gospodarstwie domowym.

4. **Cel produkcji.**

Grupowania gospodarstw według celu produkcji dokonano posługując się kryterium towarowej produkcji rolniczej.

Wyodrębniono następujące grupy gospodarstw:

- **nie prowadzące produkcji rolniczej**, tj. nie posiadające ani upraw rolnych, ani też zwierząt gospodarskich w czasie spisu lub w ostatnich 12 miesiącach niezależnie od deklarowanej jednocześnie wartości sprzedaży,
- **produkujące wyłącznie na własne potrzeby**, tj. posiadające uprawy rolne i (lub) zwierzęta gospodarskie, a jednocześnie nie wykazujące wartości towarowej produkcji rolniczej,
- **produkujące głównie na własne potrzeby**, tj. wykazujące wartość towarowej produkcji rolniczej poniżej 3 tys. zł,
- **produkujące głównie na rynek** o wartości sprzedaży 3 tys. zł i więcej.

5. **Wartość sprzedaży.**
6. **Natężenie chowu zwierząt gospodarskich** według skali w przeliczeniowych sztukach dużych.
7. **Główne źródło dochodów** to jest przekraczające 50% dochodów w dochodach ogółem gospodarstwa domowego z użytkownikiem gospodarstwa indywidualnego. Wyodrębniono następujące grupy:
 - **z działalności rolniczej** – ponad 50 % dochodu ogółem gospodarstw domowych,
 - **z działalności rolniczej i pracy najemnej** – łączne dochody z obu tytułów stanowią więcej niż 50 % ogółu dochodów, przy czym dochody z działalności rolniczej przewyższają dochody z pracy najemnej,
 - **z pracy najemnej** – ponad 50 % dochodu ogółem gospodarstw domowych,
 - **z pracy najemnej i działalności rolniczej** – łączne dochody z obu tytułów stanowią więcej niż 50 % ogółu dochodów, przy czym dochody z pracy najemnej są wyższe niż dochody z działalności rolniczej,
 - **z emerytury i renty,**
 - **z działalności pozarolniczej** – dochody z pracy na rachunek własny wynoszą ponad 50 %,
 - **z niezarobkowych źródeł utrzymania** (inne niż emerytura i renta).

W tablicach zawierających dane sumaryczne mogą wystąpić pewne nieścisłości rachunkowe wynikające z zaokrągleń (od zł do tys. zł, ary do ha).

Informacje liczbowe w ujęciu odsetkowym prezentowane są z jednym znakiem po przecinku i z uwagi na elektroniczną technikę zaokrągleń mogą nie sumować się na 100 %. Liczby te są poprawne pod względem merytorycznym.

Ilekoć dane są odnoszone do innych wielkości np. wydatki do produkcji towarowej, dotyczą tych gospodarstw, w których oba zjawiska występują równocześnie.

Tablice 1–38 prezentowane są według siedziby użytkownika, natomiast tablice 39–45 według siedziby gospodarstwa. Tablice 34–37 dotyczą stanu na dzień 20 maja 2002 r.

SKRÓTY

tys.	= tysiąc
szt	= sztuka
ha	= hektar
r.	= rok
cd.	= ciąg dalszy
dok.	= dokończenie
tabl.	= tablica
m.	= miasto
w.	= wieś
UR	= użytki rolne
zł	= złote

ZNAKI UMOWNE

Kreska (–)	= zjawisko nie wystąpiło
Zero (0)	= zjawisko istniało, w wielkości mniejszej od 0,5
(0,0)	= zjawisko istniało, w wielkości mniejszej od 0,05
Znak x	= wypełnienie pozycji jest niemożliwe lub niecelowe
Znak #	= oznacza, że dane nie mogą być publikowane ze względu na konieczność zachowania tajemnicy statystycznej w rozumieniu ustawy o statystyce publicznej
„W tym”	= oznacza, że nie podaje się wszystkich składników sumy